

Verantwoording gevraagd

Uitspraak Straatsburgse hof toont evolutie in denken over godsdienst

- ▶ Gehuwde Spaanse priester betwist ontslag als leerkracht
- ▶ Niet in tegenspraak met de mensenrechten, oordeelt Straatsburg: de priester was immers openlijk dissident

Erik DE SMET

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg oefent met zijn arresten een grote invloed uit op de rechtspraak in de Europese lidstaten. Een recente uitspraak over een Spaanse priester die ontslagen werd als leerkracht nadat hij was gehuwd, illustreert de veranderende kijk op godsdienstvrijheid evenals de spanning tussen godsdienst en mensenrechten.

José Antonio Fernández Martínez werd in 1961 tot priester gewijd, maar ging in 1984 een burgerlijk huwelijk aan en vroeg in Rome dispensatie aan. Zijn bisschop liet hem in afwachting zes jaar lang godsdienstles geven in een staatsschool, maar toen een foto van de man tijdens een betoging van gehuwde priesters in de krant verscheen, ont nam hij hem zijn onderwijsbevoegdheid en ontsloeg hij hem als leerkracht.

Rechters in Straatsburg waren het onder elkaar oneens over gehuwde priesters. © Belga Image

De priester voelde zich onheus behandeld en er volgden meerdere processen. De zaak belandde in Straatsburg, dat vorige maand in beroep oordeelde dat Martínez' rechten bij zijn ontslag niet werden geschonden. De priester verloor dus het proces, zij het met negen stemmen tegen acht, waardoor ook de minderheidsopvatting van de rechters in de motivatie bij het arrest

werd opgenomen. Daarin staat dat het recht op huwen voor iedereen geldt, ook voor priesters.

Het hof in Straatsburg stelde Martínez in het ongelijk omdat die zich had gemanifesteerd als lid van een dissidente beweging in de Kerk en dat zijn bisschop dat terecht kon opvatten als een „schandaal”. Die redenering werd ook al eerder gevolgd. Zo oordeelde het hof in Straatsburg

dat de Duitse mormonen het recht aan hun zijde hadden toen ze hun woordvoerder ontsloegen na overspel. Door die levenswandel had de man zich deloyaal getoond tegenover de principes van de gemeenschap.

Het hof in Straatsburg erkent echter evenzeer de godsdienstvrijheid. In zijn motivatie stelt het evenwel ook dat er niet zoiets bestaat als het recht op dis-

sidentie in een religieuze confessie of groep. Godsdienstvrijheid houdt enkel in dat iemand de vrijheid heeft uit een religieuze groep te stappen. Bij interne religieuze aangelegenheden mag de staat niet optreden als scheidsrechter, maar van religieuze gemeenschappen eist het hof dat ze bij conflicten steeds verantwoord worden waarom hun autonomie primeert op de privacy. Een

Godsdienstvrijheid is beperkt: je hebt het recht een religie te verlaten

Duitse organist die door de Kerk was ontslagen nadat zijn kinderen op school hadden verteld dat hij bij een andere vrouw woonde, kreeg daarom in Straatsburg wel gelijk. De man werd echter niet opnieuw in dienst genomen.

Het arrest raakt ook het statuut van godsdienstleerkrachten in meerdere Europese lidstaten. In ons land ligt dat anders, want in de praktijk besteedt de Kerk het godsdienstonderwijs uit aan de onderwijsnetten en aan de staat. Die laatste betaalt de leerkrachten, al moeten die beschikken over een mandaat vanwege de Kerk. Afgezien van de vakinspectie heeft de Kerk na de aanstelling geen administratieve band met een leerkracht.

Opkomen voor religieus erfgoed

Europees onderzoek toont dat meerderheid Europeanen kerken anders wil gebruiken

Europa telt ruim een half miljoen religieuze gebouwen, waarvan vele kunnen bogen op een geschiedenis van meer dan duizend jaar. Religieus erfgoed is hoe dan ook een sleutelement in de Europese identiteit.

Uit een in april in diverse Europese landen uitgevoerde enquête blijkt dat vier op de vijf Europeanen menen dat religieuze gebouwen een wezenlijke rol spelen in de samenleving en dat ze gepromoot mogen worden bij het grote publiek. Negenenzeventig procent van de respondenten meent zelfs dat het religieuze erfgoed een cruciale rol heeft in het voortbestaan van hun samenleving. De ondervraagden zijn ook het idee genegen om religieuze gebouwen, behalve als plaats van gebed en eredienst, ook open te stellen voor niet-religieuze activiteiten.

Open buiten de mis-uren

De enquêteresultaten bevestigen wat er leeft in ons land. Ondanks de tanende zondagspraktijk blijven kerkgebouwen een rol spelen in het gemeenschapsleven. Uit een onderzoek van het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) in Leuven blijkt dat zowat de helft van de parochiekerken in Vlaanderen

Conservering van ons religieus erfgoed, zoals hier in een klooster aan de Rijn, kost handenvol geld. © Belga Image

geopend is buiten de uren van de eredienst. Mensen zoeken er vooral rust en stilte. Kerken zijn vaak ook toeristische aantrekkingspunten, overigens niet enkel de monumentale kerken in de steden, maar ook de pittoreske plattelandskerken.

Uit het onderzoek van CRKC blijkt ook dat nu al 73 procent van de parochiekerken in Vlaanderen wordt gebruikt voor niet-religieuze activiteiten. Meestal gaat het om concerten, tentoonstellingen en voordrachten, vaak

georganiseerd voor en door de plaatselijke gemeenschap.

Het eerder genoemde Europese onderzoek gebeurde op verzoek van Future for Religious Heritage (FRH), een netwerk van organisaties die ijveren voor religieus erfgoed. Deze niet-religieuze instelling met leden in dertig landen wil, naast bewustwording en uitwisseling van kennis en ervaring, invloed uitoefenen op de beleidsmakers.

„Het Europese religieuze erfgoed wordt bedreigd en de ge-

bouwen zijn vaak niet aangepast aan de hedendaagse noden”, zegt Olivier de Rohan, voorzitter van FRH. „Om het patrimonium voor de toekomst te vrijwaren, is uitwisseling van kennis vereist evenals innovatie op Europees niveau.”

In oktober organiseert het netwerk een internationale conferentie die zal scherpstellen op het religieuze erfgoed op het platteland. Daar worden religieuze gebouwen vaak weinig gebruikt en rijzen er specifieke problemen inzake onderhoud en conservering.

Een voorbeeld zijn de Franse dorpskerken. Sinds de zogeheten scheidingswetten van 1905 staan de Franse gemeenten in voor het onderhoud van kerken opgetrokken vóór 1905, maar vele kleine gemeenten hebben te weinig in kas, waardoor wezenlijke werkzaamheden lang op zich laten wachten. Voor ingrepen aan gebouwen opgetrokken na 1905 moet de kerkgemeenschap zelfs alle kosten dragen.

De Duitse deelstaat Brandenburg kampt met andere problemen. De streek geraakt almaar meer ontvolkt en de kerkgebouwen worden er amper nog gebruikt. Vele dorpskerken verkeren er in slechte staat. (EDS)

Vrancken directeur CCV

De raad van bestuur van CCV, Partner in Christelijk Vormingswerk, benoemde met instemming van de Vlaamse bisschoppen Kristien Vrancken tot directeur. Ze volgt Lieve Van Hoofstadt op. Kristien Vrancken (44) woont in Tessenderlo, is gehuwd en moeder van twee kinderen. Zij is licentiate in de kunstwetenschappen en geëgreerde voor het onderwijs (KU Leuven). Zij doceerde aan de Hogeschool Antwerpen, was inventarisator voor roerend religieus erfgoed en directeur van de Gemeentelijke Culturele Infrastructuur Tessenderlo vzw.

Ereprelaat Postel overleden

Op 19 juni overleed ereprelaat Petrus Marcel Broeckx. Geboren in 1927, trad hij in 1947 toe tot de norbertijnenabdij van Postel. Hij oefende diverse functies uit in de abdij. Van 1985 tot 1997 was hij er prelaat. Broeckx legde zich vooral toe op liturgie en verkondiging. Onder zijn prelaatschap werd de norbertijngemeenschap Notre-Dame de l'Assomption in Kinshasa, gesticht door Postelse kloosterlingen, een zelfstandige priorij in de norbertijnenorde. Broeckx droeg ook de eretitel van vaderabt van die priorij. (IVH)